

รัฐธรรมนูญ

ศาสตราจารย์พิเศษ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง

เค้าโครงการศึกษา

๑. คดีพิเศษตามรัฐธรรมนูญ
  - ๑.๑ คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
  - ๑.๒ คดีฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรม
  - ๑.๓ คดีเลือกตั้ง

๒. ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ(กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๓. พระราชกำหนด

๔. เอกสิทธิและความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

๕. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ความหมายของคำว่า เอกสิทธิ

- เอกสิทธิ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ หมายถึงสิทธิพิเศษที่ให้แกบุคคลโดยเฉพาะ
- เอกสิทธิ (privilege) ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญหมายถึง สิทธิเด็ดขาดของสมาชิกสภาที่ “จะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน” โดยที่บุคคลอื่นจะสอดเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยนำไปฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใดๆ ไม่ได้

- การแถลงข้อเท็จจริง เช่น การยื่นกระทู้ถาม หรือเสนอญัตติ

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

- เพื่อให้สมาชิกสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการออกกฎหมายหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อรักษาประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน ไม่ต้องหวั่นเกรงว่าจะถูกฟ้องร้องไม่ว่าคดีแพ่งหรือคดีอาญาในภายหลัง

- เอกสิทธิ เป็นหลักการสำคัญที่ต้องมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับเพื่อเป็นหลักประกันแก่สมาชิกรัฐสภาให้มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนราษฎรซึ่งมีหน้าที่ในการทำหน้าที่นิติบัญญัติ และควบคุม การบริหารราชการแผ่นดิน

- เมื่อเป็นเอกสิทธิ แล้วก็ไม่อาจนำเรื่องนั้นไปฟ้องร้องอีกตลอดไป แม้ว่าผู้ได้รับเอกสิทธินั้นจะพ้นสภาพสมาชิกรัฐสภาไปแล้วก็ตาม
- เอกสิทธิเป็นของสมาชิกรัฐสภา ไม่ใช่สิทธิส่วนตัวของผู้นั้น ดังนั้นจะสละเอกสิทธิไม่ได้

- นาย ย. ส.ส.พรรคฝ่ายค้าน กล่าวอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรี ในประเด็นต่างๆ เช่น การกระทำขัดกันแห่งผลประโยชน์ และร่ำรวยผิดปกติ, การละเมิดหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ทำให้รัฐเสียหายอย่างต่อเนื่อง, ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ใช้อำนาจขัดต่อกฎหมาย และการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา

ความคุ้มกัน (immunity) หมายถึง ความคุ้มกันที่รัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกรัฐสภาที่จะมาประชุมรัฐสภาตามหน้าที่โดยไม่อาจถูกจับ คุมขัง หรือดำเนินคดีใดๆ ในลักษณะที่จะขัดขวางต่อการมาประชุมเมื่อพ้นช่วงเวลาที่จะต้องมาประชุมแล้ว ความคุ้มกันจะหมดไป

- ความคุ้มกัน (Immunity) หมายถึง คอยป้องกันให้ปลอดภัย คุ้มครองให้พ้นจากบางสิ่งบางอย่าง เช่น คุ้มกันโรค คุ้มกันไม่ให้ถูกฟ้องร้อง (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554)

- ในความหมายตามรัฐธรรมนูญ ความคุ้มกัน หมายความว่า ความคุ้มครองสมาชิกจากการถูกดำเนินคดีอาญา ที่รัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกรัฐสภาที่จะมาประชุมรัฐสภาตามหน้าที่ โดยไม่อาจถูกจับกุม คุมขัง หมายถึงในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือถูกดำเนินคดีใด ๆ ในลักษณะที่จะขัดขวางต่อการมาประชุมดังกล่าว ในช่วงเวลาระหว่างสมัยประชุมได้เมื่อพ้นเวลาดังกล่าวแล้วความคุ้มกันจะหมดไป

เอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญตาม
รัฐธรรมนูญ

แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด
๒. เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดฯ

๑. เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทาง
วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ “ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ มิได้.....

มาตรา ๑๒๔ วรรคสอง

เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น

มาตรา ๑๒๔ วรรคสาม

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรี หรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามทีบุคคลนั้น ร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้ โดยไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

มาตรา ๑๒๔วรรคสี่

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และ
ผู้โฆษณารายการการประชุม ตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร
วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคล ซึ่ง
ประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความ
ความเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการ ถ่ายทอดการประชุมสภา
ทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใดซึ่งได้รับอนุญาต
จาก ประธานแห่งสภานั้นด้วยโดยอนุโลม

- การกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความ
ความเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดย
เด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้น
ในทางใดๆมิได้ (แม้บางกรณีจะมีผู้ได้รับความเสียหายก็ตาม)

- การอภิปรายแสดงความคิดเห็น เป็นการทำหน้าที่ตรวจสอบ ถ่วงดุลกับอำนาจฝ่ายบริหารโดยผ่านกระบวนการทาง รัฐสภา ซึ่งอาจจะมีการโต้แย้ง เพื่อหักล้างเหตุผลซึ่งกันและกัน ซึ่งการอภิปรายนี้ นอาจมีการพาดพิงไปถึงเรื่องอื่น ๆ ทั้งที่เรื่องส่วนตัว หรือส่วนรวม และอาจไม่เป็นความจริงก็ได้

เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หรือทางอื่นใดมีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑) บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์ โดยหลักคือ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกบางกลุ่มที่ได้รับเอกสิทธิ์ด้วย(ซึ่งจะกล่าวต่อไป)
ข้อสังเกต รัฐธรรมนูญให้เอกสิทธิ์แก่สภาระดับชาติเท่านั้น
ไม่ให้เอกสิทธิ์แก่สภาท้องถิ่น

**เอกสิทธิ์ในกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอดทาง
วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์มีลักษณะดังนี้**

๒) การกระทำที่ทำให้ได้รับเอกสิทธิ์ ได้แก่ การกล่าว
ถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็น และ
การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภา ดังนั้นการใช้
ถ้อยคำหยาบคายอันมีลักษณะการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือ
การให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนในสภา จึงไม่ใช่การกระทำที่
ได้รับเอกสิทธิ์

การกล่าวถ้อยคำในที่ประชุมสภาที่จะได้รับเอกสิทธิ์
ต้องเป็นการกล่าวโดยถูกต้องตามข้อบังคับและได้รับ
อนุญาตจากประธานสภาฯ ด้วย หากกล่าวโดยผิด
ข้อบังคับ หรือโดยประธานสภาไม่อนุญาต เช่น สั่งให้หยุด
พูดแล้ว ไม่ยอมหยุด ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ ทั้งนี้เพื่อมิให้มีการ
ถือโอกาสจากการที่เป็นสมาชิกรัฐสภาใช้เอกสิทธิ์ไปในทางที่
มิชอบ

๓) สถานที่ที่ได้รับเอกสิทธิ์

ได้แก่ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภาและที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

เอกสิทธิ์ให้ความคุ้มครองเฉพาะการกล่าวถ้อยคำในที่ประชุมและในการประชุม หากเป็นการกล่าวในที่ที่ไม่ใช่ห้องประชุม แม้อยู่ในบริเวณรัฐสภา เช่น ที่ห้องแถลงข่าว ห้องโถง ห้องอาหาร หรือบริเวณที่จอดรถยนต์ของสภาฯ ย่อมไม่ได้รับเอกสิทธิ์ .....

๓) สถานที่ที่ได้รับเอกสิทธิ์

.....หรือแม้กล่าวในห้องประชุมและอยู่ในขณะประชุม แต่เป็นไปในลักษณะกล่าวให้ร้ายกันเองเพราะนั่งใกล้กัน ลักษณะนี้ไม่ใช่การกล่าวในที่ประชุม

๔) ผลของเอกสิทธิ์ในกรณีนี้เป็นเอกสิทธิ์เด็ดขาด

ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดๆ มิได้ ซึ่งหมายถึงทั้งทางอาญา คือตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๖, ๓๒๖, ๓๒๗, ๓๒๘ และทางแพ่ง คือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๒๐, ๔๒๑, ๔๒๓ แม้ว่าจะปรากฏว่าข้อความที่กล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือ การแสดงความคิดเห็นนั้นจะเป็นเรื่องที่ไม่จริงหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นก็ตาม

เช่น ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณากระทู้เกี่ยวกับความไม่ชอบมาพากลในการประมุขงานก่อสร้างของกระทรวงแห่งหนึ่ง ซึ่งไม่มีการถ่ายทอดทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ นายแดงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคฝ่ายค้านกล่าวในที่ประชุมโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วว่า ตนมีหลักฐานชัดเจนว่า

นายดำรงรัฐมนตรีรับเงินจากบริษัทที่ชนะการประมูลงานก่อสร้างในกระทรวงแห่งนั้น โดยให้นางเขียวภரியานายดำ เดินทางไปด้วยตนเองที่ฮ่องกง ต่อมาทั้งนายดำและนางเขียวเป็นโจทก์ฟ้องนายแดง เป็นคดีอาญาขอหาหมิ่นประมาท และเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายเพราะเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของตน

การประชุมครั้งนี้ไม่มีการถ่ายทอดทั้งทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ นายแดงกล่าวถ้อยคำในทางแถลงข้อเท็จจริงดังกล่าวโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นเรื่องในวาระที่กำลังประชุมกัน จึงเป็นการกล่าวโดยถูกต้องตามข้อบังคับ นายแดงย่อมได้รับเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด นายดำและนางเขียวจะฟ้องนายแดง เป็นคดีอาญาขอหาหมิ่นประมาทหรือเป็นคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายเพราะเหตุทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของตนไม่ได้ แม้ภายหลังนายแดงจะสิ้นสมาชิกภาพแล้ว ก็ฟ้องไม่ได้ เพราะขณะกระทำนายแดงได้เอกสิทธิ์

๒. เอกสิทธิ์กรณีมีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคสอง บัญญัติว่า

“เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มี
การถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หาก
ถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภา และการกล่าว
ถ้อยคำนี้มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่ง
ต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีใช้รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น...”

- เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุ
โทรทัศน์หรือทางอื่นใด จะแตกต่าง จากกรณีที่ไม่มีการถ่ายทอด
คือ หากผู้ได้รับความเสียหายเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่รัฐมนตรี หรือ
สมาชิกสภาแห่งนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้
กล่าวถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะไม่ได้รับเอกสิทธิ์ แต่หากผู้
ได้รับความเสียหายเป็นรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาแห่งนั้น ผู้กล่าว
ถ้อยคำยังคงได้รับเอกสิทธิ์ เพราะถือว่า บุคคลดังกล่าวมีโอกาสที่
จะอธิบายหรือชี้แจงตอบโต้ข้อกล่าวหาของสมาชิกด้วยกันได้อยู่
แล้ว

เอกสิทธิ์ในกรณีที่มีการถ่ายทอดแตกต่างจากเอกสิทธิ์ในกรณีไม่มีการถ่ายทอด กล่าวคือในกรณีที่มีการถ่ายทอด

- หากผู้ได้รับความเสียหายเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาผู้กล่าวถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้รับเอกสิทธิ์

- แต่หากผู้ได้รับความเสียหายเป็นรัฐมนตรีและสมาชิกสภาแห่งนั้น ผู้กล่าวถ้อยคำยังคงได้รับเอกสิทธิ์ เหตุผลเนื่องจากการทำหน้าที่ของสมาชิกโดยสภาพแล้วต้องมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อประโยชน์ในการบริหารบ้านเมืองและตรวจสอบการใช้อำนาจฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติด้วยตนเอง และรัฐมนตรีและสมาชิกสภาแห่งนั้นสามารถใช้สิทธิพาดพิงชี้แจงข้อกล่าวหาได้อยู่แล้ว

เช่น ตามตัวอย่างข้างต้น หากเป็นการประชุมที่มีการถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ นางเขียวยอมฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาและคดีแพ่งได้ เนื่องจากนางเขียวเป็นบุคคลภายนอก มิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น ส่วนนายดำฟ้องนายแดงเป็นคดีอาญาหรือคดีแพ่งไม่ได้ เพราะนายดำเป็นรัฐมนตรีที่เข้าร่วมประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในวันนั้น นายแดงยังคงได้รับเอกสิทธิ์

ข้อสังเกต

- การถ่ายทอดต้องเป็นไปตามข้อบังคับการประชุม หมายความว่า การถ่ายทอดนั้นต้องได้รับอนุญาตจากสภาอย่างถูกต้องเป็นทางการ ดังนั้น หากสมาชิกใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายทอดผ่าน Application มือถือ ไม่ถือว่าเป็นการถ่ายทอดตามมาตรา ๑๒๔ วรรคสอง ดังนั้น แม้ผู้อภิปรายจะพาดพิงบุคคลภายนอกสภา สมาชิกนั้นก็ยังคงได้รับความคุ้มครอง เพราะยังคงถือว่าไม่มีการถ่ายทอด
- การถ่ายทอดทางอินเทอร์เน็ต เช่น Live ผ่าน Facebook Youtube เป็นการถ่ายทอดทางอื่นใด

ข้อสังเกต

- การถ่ายทอดไม่ต้อง “สด”
- รัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาที่เสียหายต้องอยู่ในที่ประชุมหรือไม่
- **ความเห็นแรก** : เมื่อพิจารณามาตรา ๑๖๓ วรรคหนึ่งแล้ว น่าจะหมายถึง รัฐมนตรีที่เข้าร่วมการประชุมสภา และน่าจะหมายถึง สมาชิกที่เข้าร่วมการประชุมสภาเช่นกัน เพราะเป็นการตีความกฎหมายในบริบทเดียวกัน

ความเห็นที่สอง : เห็นว่าตามมาตรา ๑๖๔ วรรคสองใช้คำว่า “การกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น” ก็มิได้ระบุว่ารัฐมนตรีหรือสมาชิกนั้นต้องอยู่ในที่ประชุมในขณะที่มีการอภิปราย หากตีความว่ารัฐมนตรีหรือสมาชิกนั้นต้องอยู่ในที่ประชุมด้วย จะกลายเป็นว่าการที่ผู้อภิปรายจะได้เอกสิทธิ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับการปรากฏตัวของรัฐมนตรีหรือสมาชิกนั้นเท่านั้น

บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหาย นอกจากฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งได้แล้วยังขอให้ประธานแห่งสภานั้น **จัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจง**ของบุคคลภายนอกตามวิธีการและในเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมสภาได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคสาม ทั้งนี้ไม่กระทบต่อสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาล

มาตรา ๑๒๔ วรรคสาม

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้น**จัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจง**ตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุมของสภานั้น ทั้งนี้โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

นอกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแล้ว
ยังมีบุคคลอีกบางกลุ่มที่ได้รับเอกสิทธิ์ด้วย

๑) บุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๔ วรรคสี่
ได้แก่ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของ
สภาผู้แทนราษฎรวุฒิสภาหรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และบุคคลซึ่ง
ประธานที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิด
เห็นในที่ประชุม ผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทาง
วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใดที่ได้รับอนุญาต
จากประธานสภาแห่งนั้น บุคคลเหล่านี้ได้รับเอกสิทธิ์ด้วย

กลุ่มตามข้อ ๑ นี้แยกเป็น

๑.๑ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภา
ผู้แทนราษฎรวุฒิสภาหรือรัฐสภา

๑.๒ บุคคลซึ่งประธานที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือ
แสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เช่น กรรมการที่ไม่ใช่สมาชิกสภา
หรือ ผู้ที่สภาเชิญเข้าประชุมเพื่อให้ข้อมูลต่อที่ประชุม

๑.๓ ผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียง
หรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใดที่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาแห่ง
นั้น

ข้อสังเกต

- ถ้าสมาชิกอภิปรายพาดพิงหมิ่นประมาทบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกหรือรัฐมนตรี และการอภิปรายนั้นมีการถ่ายทอดโดยได้รับอนุญาตจากประธานสภา
- สมาชิกไม่ได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครอง (มาตรา ๑๒๔ วรรคสอง)
- ปัญหาว่า กรณีเช่นนี้ ผู้ถ่ายทอดจะได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองตาม มาตรา ๑๒๔ วรรคสามหรือไม่

ข้อสังเกต

- สื่อมวลชนที่รายงานข่าวการประชุมสภา ไม่ได้รับเอกสิทธิ์ เพราะไม่ใช่ผู้พิมพ์ผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับการประชุมสภา แต่สื่อมวลชนอาจไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมโดยสุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๙ (๔)

๒) รัฐมนตรีที่เข้าร่วมการประชุมสภา รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๒๔ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับรัฐมนตรีที่เข้า ประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ ประชุมสภา

เช่น ในกรณีตามตัวอย่างเดียวกัน หากนายดำรงรัฐมนตรี เข้าร่วมประชุมด้วย และอภิปรายตอบโต้โดยประธานสภา ผู้แทนราษฎรอนุญาตแล้วว่า นายดำกับภริยาไม่เคยรับเงิน จากผู้เหมา และนายดำมีพยานหลักฐานชัดเจนว่า นายแดง นำเรื่องนี้มากล่าวเพราะต้องการล้มการประมูลเพื่อ ประโยชน์แก่พรรคพวกของนายแดง กรณีเช่นนี้นายแดงจะ ฟ้องนายดำเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาไม่ได้เช่นกัน

๓. ผู้กระทำหน้าที่กรรมการ มาตรา ๑๒๙ วรรคเจ็ดซึ่ง
บัญญัติว่า

“ เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๔ ให้คุ้มครองถึงบุคคล
ผู้กระทำหน้าที่และผู้ปฏิบัติตามคำเรียกตามมาตรานี้ด้วย”

ตามมาตรา ๑๒๙ วรรคหนึ่ง “ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามี
อำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็น คณะกรรมการสามัญ
และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิก ตั้งเป็น
คณะกรรมการ วิสามัญ หรือคณะกรรมการร่วมกันตามมาตรา
๑๓๗ เพื่อกระทำกิจการ พิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริง หรือศึกษา
เรื่องใด ๆ และรายงานให้สภาทราบตามระยะเวลาที่สภากำหนด”

มาตรา ๑๒๙ วรรคสี่ “คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งมีอำนาจเรียก
เอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลง ข้อเท็จจริงหรือ
แสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบหา
ข้อเท็จจริงหรือศึกษาอยู่นั้นได้ แต่การเรียกเช่นนั้นมิให้ใช้บังคับ
แก่ผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจใน
กระบวนการวิธี พิจารณาพิพากษาอรรถคดี หรือการบริหารงานบุคคล
ของแต่ละศาล และมีให้ใช้บังคับแก่ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระใน
ส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจโดยตรงในแต่ละ
องค์กรตามบทบัญญัติ ในรัฐธรรมนูญหรือตามพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี”

มาตรา ๑๒๙วรรคห้า “ให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีที่รับผิดชอบ
ในกิจการที่คณะกรรมการสอบหาข้อเท็จจริงหรือศึกษา ที่
จะต้องสั่งการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในสังกัดหรือในกำกับ ให้
ข้อเท็จจริง ส่งเอกสาร หรือแสดงความเห็น ตามที่
คณะกรรมการเรียก”

- เหตุผลที่กรรมการและผู้ปฏิบัติตามคำเรียกได้รับเอกสิทธิ์ด้วยก็ เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา เหมือนเป็นแขนขา แบ่งเบาภาระของสมาชิก จึงจำเป็นต้องให้เอกสิทธิ์เพื่อให้บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่ได้โดยไม่ต้องห่วงเกรงว่าจะถูกดำเนินคดีในภายหลัง

- เช่น นายกล้าเป็นราษฎรในพื้นที่ที่มีการกล่าวหาว่ามีนักการเมืองรุกที่ป่า กรรมการของสภาอาจมีคำเรียกให้นายกล้ามาให้ข้อเท็จจริง ในขณะที่ประชุมกรรมการ การที่กรรมการ (ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกด้วยหรือไม่ก็ตาม) อภิปราย หรือนายกล้าให้ข้อมูลอาจเป็นความผิดอาญาและละเมิดทางแพ่ง แต่ผู้กล่าวข่มได้รับเอกสิทธิ์ตามมาตรา ๑๒๙ วรรคเจ็ด ประกอบมาตรา ๑๒๔

ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา

ความคุ้มกัน (immunity) หมายถึง ความคุ้มกันที่รัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกรัฐสภาที่จะมาประชุมรัฐสภาตามหน้าที่โดยไม่อาจถูกจับ คุมขัง หรือดำเนินคดีใดๆ ในลักษณะที่จะขัดขวางต่อการมาประชุมเป็นการชั่วคราว เมื่อพ้นช่วงเวลาที่จะต้องมาประชุมแล้ว ความคุ้มกันจะหมดไป และอาจมีขึ้นใหม่ก็ได้ถ้าเริ่มประชุมรัฐสภาอีก

- หลักการให้ความคุ้มกันมีประวัติความเป็นมาจากการที่ฝ่ายบริหารเคยใช้อำนาจรัฐหาเหตุจับกุมคุมขังสมาชิกรัฐสภา เพื่อมิให้มาร่วมประชุมสภา ทำให้มีผลต่อประเด็นในการอภิปรายจูงใจสมาชิกหรือประชาชน อีกทั้งเป็นการลดคะแนนเสียงของฝ่ายค้าน และใช้ได้ผลดีกรณีที่ฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายค้านมีคะแนนเสียงใกล้เคียงกัน

- เนื่องจากหลักความคุ้มครองเป็นบทยกเว้นหลักความเสมอภาค จึงต้องจำกัดขอบเขตของสิทธิพิเศษนี้ให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้ใช้ในสิทธิในทางที่ผิดเอาเปรียบบุคคลอื่นๆ จนเป็นการใช้สิทธิโดยมิชอบ

- เจตนารมณ์ของหลักความคุ้มกันก็เพื่อไม่ให้สมาชิกถูกขัดขวางต่อการไปประชุมสภา ซึ่งเป็นการทำหน้าที่แทนประชาชน เป็นเรื่องประโยชน์ของประเทศชาติ

- เจตนาธรรมณ์อีกประการหนึ่งสำหรับความคุ้มกันก็เพื่อมิให้สมาชิกถูกกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหาร หาเหตุมาจับ คุมขัง หรือหมายเรียก โดยฝ่ายบริหารอาจจะเห็นว่าสมาชิกผู้นั้น อภิปรายเก่ง เป็นดาวสภา อาจไปอภิปรายที่เป็นผลร้ายแก่ฝ่ายบริหาร หรืออาจเป็นกรณีที่รัฐบาลและฝ่ายค้านมีคะแนนเสียงในสภาที่กำกึ่งกัน

ข้อสังเกต

- ความคุ้มกันนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ราวกับว่าเป็นไปโดยอัตโนมัติ สมาชิกไม่ต้องแสดงให้เห็นว่ามีการกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหารจริงหรือไม่

- ความคุ้มกันไม่ได้เป็นเหตุให้การกระทำของสมาชิกไม่เป็นความผิด แต่เป็นการคุ้มครองจากการจับ คุมขัง สอบสวน ตลอดจนการพิจารณาคดี ในระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น

บุคคลที่ได้รับความคุ้มกัน

- คือบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๕ ได้แก่ ส.ส. ส.ว. เท่านั้น ไม่รวมถึงกรรมการ รัฐมนตรี
- รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มกันเฉพาะสภาระดับชาติเท่านั้น ไม่รวมถึงสภาท้องถิ่น

ช่วงเวลาที่ได้รับความคุ้มครอง

- ความคุ้มครองไม่ได้มีอยู่ตลอดไปเหมือนเอกสิทธิ์ที่คุ้มครองตลอดไปแม้พ้นสมาชิกภาพแล้ว แต่ความคุ้มครองจะมีอยู่ในระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น(ดูมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งต้นวรรคใช้คำว่า “ในระหว่างสมัยประชุม”)

สมัยประชุม

- สมัยประชุมสามัญ คือสมัยประชุมปกติ ตามมาตรา ๑๒๑ วรรคสอง กำหนดให้ปีหนึ่งมีสมัยประชุมสามัญสองสมัย แต่ละสมัยมีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน
- สมัยประชุมวิสามัญ คือการเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญ มาตรา ๑๒๒ วรรคสาม มาตรา๑๒๓

สมัยประชุม

- สมัยประชุมวิสามัญ คือการเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญ
  ๑. กรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ ตามมาตรา ๑๒๒ วรรคสาม หรือ
  ๒. ตามกรณีมีสมาชิกไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาขอเปิดประชุมสมัยวิสามัญ ตามมาตรา ๑๒๓

หลักการสำคัญของความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

- 1) รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภา ระหว่างสมัยประชุมสภา
- 2) ในระหว่างสมัยประชุม จะจับกุม คุมขัง หรือดำเนินคดีอาญาใด ๆ กับสมาชิกรัฐสภาผู้นั้นมิได้

3) ความคุ้มกันนี้รัฐสภาเท่านั้นที่ เป็นผู้อนุญาต หรือไม่ อนุญาตให้ดำเนินคดี หรือจะถอนคำอนุญาต ที่ให้แล้วก็ได้ โดย สมาชิกรัฐสภาไม่มีสิทธิที่จะสละความคุ้มกันนี้ได้ตามลำพัง

บทบัญญัติเกี่ยวกับความคุ้มกัน(คดีอาญา)ของสมาชิก รัฐสภาโดยหลักมี ๓ กรณี

กรณีที่๑ ความคุ้มกัน(กรณีห้ามจับ,ห้ามคุมขัง,ห้ามหมายเรียก)ที่จะไม่ถูกจับ หรือคุมขัง หรือ หมายเรียกตัวมาสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาระหว่างสมัยประชุม(มาตรา๑๒๕วรรค หนึ่งและวรรคสอง)

กรณีที่๒ ความคุ้มกัน(กรณีควบคุมตัวแล้วให้ปล่อยตัว)ที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัย ประชุม(มาตรา ๑๒๕วรรคสาม)

กรณีที่๓ ความคุ้มกัน(กรณีไม่มีการควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดี) ความคุ้มกัน(เฉพาะนัด)ที่ ศาลมีอำนาจพิจารณา แต่จะต้องไม่ขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา(มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่)

- ความคุ้มกันมีเฉพาะในระหว่างสมัยประชุม เมื่อพ้นสมัยประชุม ความคุ้มกันจะหมดไป
- คุ้มกันเฉพาะสมาชิกสภา ไม่ครอบคลุมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือรัฐมนตรีดังเช่นเอกสิทธิ์
- คุ้มกันเฉพาะในคดีอาญา ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ แต่จะไม่ให้ความคุ้มครองในคดีแพ่ง
- คดีอาจเกิดก่อนเป็นสมาชิกก็ได้ อาจไม่ใช่คดีการเมืองก็ได้

กรณีที่๑ ความคุ้มกัน(กรณีห้ามจับ,ห้ามคุมขัง,ห้ามหมายเรียก) ที่จะไม่ถูกจับ หรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวมาสอบสวนใน ฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาระหว่างสมัยประชุม(มาตรา๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง)

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง

ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุ่มขัง หรือหมายเรียก
ตัวสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการ
สอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่
จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นการจับ
ในขณะที่กระทำความผิด

- ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ระหว่างสมัยประชุม การจับ
คุ่มขัง หมายเรียกมาสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาจะทำได้
เว้นแต่สภาอนุญาต(ไม่ใช่สมาชิกนั้นอนุญาต)หรือจับขณะทำ
ผิด

มาตรา ๑๒๕

- เป็นกรณีระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น
- ห้ามมิให้จับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกตัว (ไม่รวมหมายค้น)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการสอบสวนใน
ฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ถ้าเป็นการจับเพื่อ
บังคับคดีตามป.วิ.แพ่ง ไม่ได้รับความคุ้มครอง
- ดังนั้นถ้ากระทำไปในฐานะอื่นที่มีใช้ผู้ต้องหา กระทำได้ เช่น
หมายเรียกในฐานะพยาน

ข้อสังเกต

- ถ้าผู้เสียหายฟ้องเอง ศาลได้สอบสวนมูลฟ้องก่อนได้ แต่ถ้าคดีมีมูล
มีปัญหาว่าจะออกหมายเรียกหรือหมายจับได้หรือไม่ และจะถือ
ว่าเป็น “ผู้ต้องหา” หรือไม่ (ผู้ต้องหาที่มีความหมายตามป.วิอาญา
มาตรา ๒ หมายความว่าบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่
ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล”)

ข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งที่ให้จับ คุ่มขัง หรือ
หมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ไปทำการ
สอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาได้

(๑) เมื่อได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ไม่ใช่ขอ
อนุญาตจากประธานสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่ใช่สมาชิกผู้นั้นเอง
(สมาชิกสละความคุ้มกันเองไม่ได้)

(๒) เป็นการจับในขณะที่กระทำความผิด

มาตรา ๑๒๕ วรรคสอง

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิก
วุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิดให้รายงานไปยังประธาน
แห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และเพื่อประโยชน์ใน
การประชุมสภา ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่ง
ให้ปล่อยผู้ถูกจับเพื่อให้มาประชุมสภาได้

- ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง ถ้าจับขณะทำผิด ให้รายงานประธานสภา ประธานสั่งให้ปล่อยเพื่อให้มาประชุมสภาได้ (ประธานสั่งโดยลำพัง ไม่ต้องขอมติสภา เมื่อประธานสั่งแล้ว ต้องปฏิบัติตาม และการปล่อยตัวในกรณีนี้เป็นอำนาจประธานสภาตามรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่ตามป.วิ.อาญา)

กรณีที่๒ ความคุ้มกัน(กรณีควบคุมตัวแล้วให้ปล่อยตัว)ที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม(มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม)

มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม

ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะสั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

- มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม เป็นกรณีที่สมาชิกถูกคุมขังก่อนเปิดสมัยประชุม ไม่ว่าจะการถูกคุมขังจะเกิดขึ้นเมื่อไร (แม้จะเกิดขึ้นก่อนเป็นสมาชิก) และไม่ว่าจะเป็นการคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา แต่เมื่อใดที่อยู่ในระหว่างสมัยประชุม ถ้าประธานสภาร้องขอ(ไม่ใช่สมาชิกนั้นร้องขอและไม่ต้องใช้มติสภาเหมือนในกรณีจับ คุมขัง หมายถึงเรียกตามมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง) ศาลต้องปล่อยชั่วคราว โดยจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ (แม้ก่อนหน้านี้นี้ศาลจะเคยไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมาก่อนก็ตาม)

กรณีที่๓ ความคุ้มกัน(กรณีไม่มีการควบคุมตัว) ความคุ้มกัน
(เฉพาะนัด)ที่ศาลมีอำนาจพิจารณา แต่จะต้องไม่ขัดขวางต่อ
การที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา(มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่)

มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ
สมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอก หรือในสมัย
ประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้
แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุม
สภา

- กรณีที่ฟ้องสมาชิกเป็นจำเลยคดีอาญา(ไม่รวมถึงคดีแพ่ง คดีเลือกตั้ง คดีขึ้นศาลรัฐธรรมนูญ) ไม่ว่าจะฟ้องในข้อหาใด ไม่ว่าจะฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ไม่ว่าจะฟ้องก่อนหรือหลังเป็นสมาชิก แต่ถ้าศาลต้องพิจารณาคดีระหว่างสมัยประชุม มาตรา ๑๒๕วรรคสี่ให้ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกมาประชุมสภา เช่น ต้องไม่นัดพิจารณาในวันที่มีการประชุมสภา

ข้อสังเกต

- ความคุ้มกันทั้งสามประเภท เมื่อหมดสมัยประชุมแล้ว ความคุ้มกันเหล่านี้จะหมดไป สมาชิกกลับคืนสู่ฐานะเดิม

เปรียบเทียบมาตรา ๑๓๑ วรรคสาม รัฐธรรมนูญปี
๒๕๕๐ กับมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่

มาตรา ๑๓๑ วรรคสาม “ในกรณีที่มีการฟ้อง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่
ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดี
นั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก
สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก...”

มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ
สมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอก หรือในสมัย
ประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้
แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุม
สภา

- มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ จึงเปลี่ยนหลักการจากเดิมที่ว่า
  - “ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้” เป็นว่า
  - “ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา”(ศาลใช้ดุลพินิจได้เอง และถ้าศาลใช้ดุลพินิจดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปก็ไม่ต้องขออนุญาตสภา แต่เมื่อถึงเวลาประชุมจะนัดพิจารณาไม่ได้เพราะเป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา)

รัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๑ วรรคสาม

คดีอันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

- รัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ นำหลักการตามมาตรา ๑๓๑วรรคสามนี้มาเป็นหลักการในมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ที่ใช้ในคดีอาญาทุกข้อหาโดยถือหลักการว่า ให้พิจารณาได้ในทุกกรณี เพียงแต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา เท่านั้น

สรุปความคุ้มกันจากการจับ คุ่มขังฯ

- ระหว่างสมัยประชุม การจับ คุ่มขัง หมายถึงเรียกสมาชิกในฐานะผู้ต้องหา โดยหลักห้ามทำ มีข้อยกเว้น ๒ ประการ ประการแรก คือ ได้รับอนุญาตจากสภา ประการที่สอง คือ การจับขณะกระทำการจับขณะกระทำการผิด ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสองให้รายงานประธานสภาที่ผู้ถูกจับสังกัด ประธานจะส่งปล่อยได้เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภาเท่านั้น
- ไม่รวมรัฐมนตรี

สรุป ความคุ้มกันจากการคุมขังระหว่างถูกดำเนินคดี

- การคุมขังในทุกกรณี ไม่ว่าจะขังระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาสามารถทำได้หากไม่อยู่ในสมัยประชุม แต่พอถึงสมัยประชุม ถ้าประธานแห่งสภาที่สังกัดร้องขอ พนักงานสอบสวน หรือศาลต้องสั่งปล่อย โดยจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้

สรุป ความคุ้มกันจากการพิจารณาคดีอาญาระหว่างสมัยประชุม

- เมื่อสมาชิกถูกฟ้องเป็นคดีอาญาและคดีอยู่ระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าจะฟ้องก่อนเป็นสมาชิกหรือหลังจากเป็นสมาชิกแล้ว ไม่ว่าจะฟ้องก่อนสมัยประชุมหรือหลังสมัยประชุม ไม่ว่าจะ เป็นคดีอาญาฐานความผิดใดๆ ศาลก็จะพิจารณาคดีนั้นต่อไปได้ตราบเท่าที่ไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา
- หากสมาชิกถูกคุมขังก็ต้องปล่อยหากประธานร้องขอ
- ดังนั้นหากสมาชิกถูกพิจารณาคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาก็จะเข้ามาตรา ๑๒๕ วรรคสามและวรรคสี่

สรุปการขออนุญาต การปล่อย

๑. การจับ คุ่มขัง หมายถึง ในฐานะผู้ต้องหาต้องขออนุญาตสภา (มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง)
๒. การคุมขังหลังจับในขณะกระทำผิด ให้รายงานประธาน ถ้าประธานจะสั่งปล่อยต้องอ้างเหตุว่าเพื่อให้ผู้ต้องหาไปประชุมสภา (ไม่รวมมาประชุมกรรมการ) ถ้าประธานให้ปล่อย ก็ต้องปล่อย โดยไม่ต้องเรียกหลักประกัน(มาตรา ๑๒๕วรรคสอง)

๓. เมื่อถึงสมัยประชุมการคุมขังระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา ถ้าประธานสภาร้องขอ(โดยไม่ต้องอ้างเหตุ เพราะการที่อยู่ในสมัยประชุมเป็นเหตุผลในตัวอยู่แล้ว) พนักงานสอบสวนหรือศาลต้องปล่อย หากอยู่ในอำนาจศาล ศาลจะเรียกประกันหรือหลักประกัน ก่อนก็ได้(มาตรา ๑๒๕วรรคสาม)

๔. เมื่อถึงสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีอาญาต่อไปก็ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตสภา แต่การพิจารณาคดีนั้นต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกนั้นจะมาประชุมสภา(มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่)

ข้อสังเกต

- ๑.ไปขอทราบข้อกล่าวหาด้วยตนเองที่สถานีตำรวจไม่ใช่จับ
- ๒.ขอให้ออกหมายจับตาม ป.วิ.แพ่งได้
- ๓.ขอให้ออกหมายเรียกเป็นพยานได้
- ๔.ขอให้ออกหมายค้นบ้านได้(ม.๑๒๕ ว.๑)
๕. ถ้าคดีถึงที่สุดแล้วยอมฟื้นสภาพ ความคุ้มกันหมดไปในตัว

ข้อสังเกต

- ในกรณีที่คณะกรรมการป.ป.ช.ได้สวนและมีความเห็นว่าสมาชิกนั้นจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๓๔(๑) และต่อมาอัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม ให้ผู้ถูกกล่าวหาหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

- เมื่อเป็นเช่นนี้มีปัญหาว่าสมาชิกที่หยุดปฏิบัติหน้าที่จะอ้างความคุ้มกันตามมาตรา ๑๒๕ นี้ระหว่างที่ตนเองหยุดปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่
- ถ้าพิจารณาตามมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง น่าจะอ้างได้ เพราะยังเป็นสมาชิกอยู่
- ถ้าพิจารณาตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง หากถูกคุมขังก็ไม่มีเหตุให้ขอลปล่อย เพราะประธานสภาจะสั่งปล่อยได้ต่อเมื่อมีเหตุผล “เพื่อประโยชน์ในการประชุมสภา”

- ส่วนตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสามนั้นเมื่อหยุดปฏิบัติหน้าที่แล้ว ก็ไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา ศาลย่อมพิจารณาคดีได้ตามปกติ สมาชิกจะขอเลื่อนคดีเพราะเหตุต้องไปประชุมสภาไม่ได้
- ถ้าพิจารณาตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ ไม่มีเหตุที่ขัดขวางการมาประชุมแล้ว ศาลย่อมดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ตลอด

ความคุ้มครองที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๗ มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นกรณีพิเศษ

มาตรา ๒๒๗ ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือเมื่อประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คุม ชัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปสอบสวน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ การเลือกตั้ง หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะที่กระทำความผิด หรือจับหรือกุมชังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือกุมชัง ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ

บทบัญญัติดังกล่าวให้ความคุ้มครองแก่กรรมการการ
เลือกตั้งจากการกลั่นแกล้งจากฝ่ายบริหารโดยการหาเหตุให้
มีการจับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งให้
ดำเนินการดังกล่าว หรือเป็นการจับในขณะกระทำความผิด

ความคุ้มครองที่กรรมการการเลือกตั้งนี้ เคยมีข้อถกเถียง
ในที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐
ว่า ใช้บังคับในกรณีเป็นคดีในชั้นศาลแล้วหรือไม่ ซึ่งมีข้อสรุป
ว่า กรรมการการเลือกตั้ง**ไม่ได้รับความคุ้มครองตาม**
รัฐธรรมนูญ หากเป็นคดีในชั้นศาลแล้ว

การจับหรือคุมขังกรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น
เช่น เป็นการจับคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีแพ่งวิธี
พิจารณาความแพ่ง ผู้จับหรือผู้ที่ดำเนินการให้มีการคุมขัง
ต้องรายงานไปยังประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วนและ
กรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธาน
กรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคุมขัง ให้เป็นอำนาจ
ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ
ขอให้มีการปล่อย

End